

Fylkesmannen i Vest-Agder

Utdanningsavdelingen

Saksbehandler: Elisabeth Attramadal
Tlf.: 38 17 62 64

Deres ref.:
Vår ref.: 2013/1848

Vår dato: 24.01.2014
Arkivkode: 630

Søgne kommune
Postboks 1051
4682 Søgne

Oversendelse av endelige tilsynsrapporter

Fylkesmannen i Vest-Agder varslet tilsyn med Søgne kommune i brev av 19.04.13 med pålegg om å innsende relevant dokumentasjon innen 15.05.13.

Dokumentene ble mottatt 23.05.13 etter avtale om utsettelse. Intervjuer med ansatte og ledere ved Tinntjønn skole og Langenes skole ble gjennomført henholdsvis 11. og 13. juni.

Etter foreløpige rapporter mottok Fylkesmannen ny og utfyllende dokumentasjon fra kommunen i oversendelse av 15.10.13

Fylkesmannen i Vest-Agder har ikke avdekket lovbrudd i tilsynet med Søgne kommune. Våre observasjoner og vurderinger framgår av den vedlagte tilsynsrapporten.

Tilsynet med Søgne kommune anses med dette som avsluttet.

Med hilsen

Gunnar Skaar (e.f.)
utdanningsdirektør

Elisabeth Attramadal
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift.

Vedlegg:
Endelig tilsynsrapport for Tinntjønn skole
Endelig tilsynsrapport for Langenes skole

Fylkesmannen i Vest-Agder

Utdanningsavdelingen

TILSYNSRAPPORT

SKOLENS ARBEID MED ELEVENES PSYKOSOSIALE MILJØ 2013

Søgne kommune – Tinntjønn skole

Innhold

1.	Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø	3
2.	Gjennomføring av tilsynet	4
3.	Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner	5
3.1	Forebyggende arbeid	5
3.2	Det individuelt rettede arbeidet ved skolen	8
3.3	Brukermedvirkning	9
Vedlegg 1	Oversikt over innsendt dokumentasjon	12
Vedlegg 2	Oversikt over de som er intervjuet	13
Vedlegg 3	Rettslige krav	14

1. Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø

Det blir gjennomført felles nasjonalt tilsyn i 2010 og 2011 med temaet skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø, jf. opplæringsloven kapittel 9a. Hovedbestemmelsen for tilsynet er § 9a-1 og de andre reglene som kontrolleres må sees i sammenheng med denne.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er delt inn i tre hovedkategorier:

- Det forebyggende arbeidet ved skolen - § 9a-4, jf § 9a-3 første ledd
- Det individuelt rettede arbeidet ved skolen - § 9a-3 andre og tredje ledd
- Brukermedvirkning (skolens plikt til samhandling og involvering med ulike råd og utvalg) - §§ 9a-5 og 9a-6 og deler av kapittel 11.

Opplæringsloven § 13-10 om forsvarlig system og § 9a- 4 om internkontroll

Det er ikke ført særskilt tilsyn med opplæringsloven § 13-10 andre ledd i dette tilsynet. Opplæringsloven § 13-10 andre ledd er en overordnet regel som pålegger skoleeier å ha et forsvarlig system for oppfølging av alle lovkrav. I tidligere tilsyn har det vært stort fokus på internkontrollsystemet til kommunene. I det felles nasjonale tilsynet 2010 og 2011 er det internkontrollen ved den enkelte skolen vedrørende elevenes psykososiale miljø som er kontrollert. Kravet til internkontroll i forbindelse med dette er særskilt regulert i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd.

Kommunens ansvar

Selv om opplæringsloven legger ansvaret på skoleledelsen for den daglige gjennomføringen og etterlevelsen av de kontrollerte reglene, er det kommunen som har det overordnede ansvaret. Det er kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene og pliktene i loven, og at de tilbyr de tjenester og aktiviteter som loven omhandler.

Oppfyllelsen av elevenes rett til et godt psykososialt miljø skjer på skolen. Det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for et godt skolemiljø. Kommunen som skoleeier er likevel øverste ansvarlige for at pliktene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at selv om det i tilsynet har vært undersøkt handlinger som skjer i skolen, så er det kommunen som er ansvarlig for oppfyllelse av elevenes rettigheter og som derfor er adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Formålet med tilsynet

Det overordnede målet med tilsynet er å rette fokus mot og styrke arbeidet med det psykososiale miljøet ved skolene og skolens evne til å forebygge og håndtere krenkende atferd. Gjennom kontroll med om skolene følger lovkravene på dette området, skal eventuell lovstridig praksis avdekkes. Gjennom pålegg om endring skal slike forhold rettes opp.

Et godt skolemiljø er en viktig innsatsfaktor for en god skole og for realisering av formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-1. Mangler ved skolemiljøet kan føre til mistriivsel blant elevene, og det vil kunne ha direkte betydning for læringsutbytte.

Det psykososiale miljøet handler om mellommenneskelige forhold og er en positiv eller negativ følge av samhandling og kommunikasjon mellom alle de som er på skolen. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende for at den enkelte eleven skal kunne utvikle seg positivt. Skolen er en av de mest sentrale arenaer i barn og ungdommers liv. Skolen er stedet for læring og utvikling, men uten en grunnleggende følelse av trygghet, tilhørighet og inkludering hos den enkelte elev, vil ikke læring få det riktige fokus.

De overordnede formål med det felles nasjonale tilsynet 2010 og 2011 er å:

- Sikre at skoleeiere og skoleledere driver et aktivt og forebyggende arbeid for å sikre elevene et godt psykososialt miljø
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at de tilsatte på en tilfredsstillende måte håndterer krenkende atferd som de får kunnskap eller mistanke om
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at elever, foreldre, råd og utvalg blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Det presiseres at tilsynsrapporten ikke gir en helhetsvurdering av skoleeier og skolen. Rapporten omhandler kun resultatet fra tilsynet som er gjennomført på det temaet som er valgt for det felles nasjonale tilsynet 2010 og 2011.

2. Gjennomføring av tilsynet

Etter opplæringsloven § 14-1 andre ledd har departementet hjemmel til å føre tilsyn med offentlige skoler. Denne retten er delegert til Fylkesmannen. Fylkesmannen skal ha tilgang til skoleanlegg og dokumentasjon.

Tilsynet er gjennomført ved å hente inn og vurdere dokumentasjon, skriftlig gransking og muntlige opplysninger.

Det er skolen som etter loven plikter å sikre at den enkelte eleven får oppfylt sin rett til et godt psykososialt miljø, jf. § 9a-1 og § 9a-3 første ledd. Skolen vil i denne sammenheng være: skoleeier, skoleledelsen og de ansatte ved skolen.

Gangen i tilsynet

- Varsel om tilsyn med pålegg om å sende inn redegjørelse og dokumentasjon fra skolen datert 19.04.13
- Mottak av dokumentasjon og redegjørelse fra skolen 23.05.13
- Åpningsmøte på skolen 11.06.13
- Intervju og samtaler 11.06.13
- Varsel om vedtak og foreløpig rapport datert 30.08.13
- Sluttmøte er planlagt 03.09.13
- Frist for tilbakemelding på varsel om vedtak og foreløpig rapport 27.09.13
- Innsendt dokumentasjon etter foreløpig rapport 19.09.13
- Utsendelse av endelig tilsynsrapport 24.01.14

3. Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner

3.1 Forebyggende arbeid

For å oppnå et godt psykososialt miljø er det en nødvendig forutsetning at det blir utført et forebyggende arbeid som skal forhindre uønsket/ krenkende atferd. Dette innebærer at skoleledelsen må ha en "føre – var" holdning til eventuelle situasjoner og utfordringer som kan oppstå i skolehverdagen, og som kan ha negativ innvirkning på elevenes skolemiljø.

Rettslige krav

Det rettslige utgangspunktet for tilsynets kontroll med det forebyggende arbeidet ved skolen finnes i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd. Skoleledelsen og skoleeier skal arbeide forebyggende for å forhindre at uønsket atferd oppstår. Det forebyggende arbeidet skal være aktivt, systematisk og kontinuerlig.

Reglene presiserer plikten skolen har til å sikre at elevenes rett etter § 9a-1 blir oppfylt. Det er informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på formøtet /åpningsmøte(dato). De rettslige kravene fremgår ellers av instruks for tilsynet¹, og de er omtalt i vedlegg 3 til denne rapporten. Det vises også til rundskriv fra Utdanningsdirektoratet om elevenes rett til et godt psykososialt miljø.²

Dokumentasjon og vurdering

Tilsynet har vurdert følgende punkter knyttet til det forebyggende arbeidet:

Skolen skal kunne dokumentere gjennom skriftlige planer og rutiner hvordan de jobber systematisk med det forebyggende arbeidet.

Søgne kommune har forpliktet seg til lokalt arbeid med MANIFEST MOT MOBBING I SØGNE 2011-2014. Gjennom manifestet forpliktet skolene til

- gjennom brukerundersøkelser å være aktive for å skaffe seg oversikt over hvordan elevene opplever læringsmiljøet og bruke informasjonen som utgangspunkt for videre tiltak
- årlig gjennomføring av nasjonal kampanjeuke mot mobbing
- oppfølging av egne sosiale læreplaner
- sørge for at det foreligger egen handlingsplan mot mobbing
- å rette fokus og tiltak mot digital mobbing
- i tett dialog [med foreldre og barn] og gjennom konkrete tiltak, arbeide for å håndtere mobbing
- å involvere foreldregruppa i arbeidet mot mobbing

Tverrfaglig lederteam skal i henhold til manifestet følge opp kommunens satsing på arbeidet mot mobbing.

Det forebyggende arbeidet med elevenes psykososiale miljø gjenspeiles i Tinntjønn skoles Handlingsplan mot mobbing. Her framkommer også konkrete forbyggende tiltak, blant annet triathlon, Valentinsfest, First Lego League, ekskursjoner, skidag, overnattingstur på 9.trinn, utstilling av elevarbeider samt turneringer og aktiviteter i friminutt i regi av kroppsøvingslærer.

Det framkommer også av planen at Tinntjønn skole

- er en MOT-skole
- arbeider for å styrke/utvikle et megler-/trivselskorps blant elevene
- har valgt å jobbe bevisst med et inkluderende læringsmiljø og bruker elementer fra LP-modellen i dette arbeidet

Det foreligger egen rutinebeskrivelse for inspeksjon i friminutt.

¹ Jr. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Artikler/Lov / Instruks-for-felles-nasjonalt-tilsyn-2010-og-2011/>

² Jf. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rundskriv/Rundskriv-201/Udir-2-2010---Retten-til-et-godt-psykososialt-miljo-etter-opplæringsloven-kapittel9a/>

I samtaler vises det til at det også legges opp til mange møtepunkter med foreldre i det forebyggende arbeidet.

Skolen har det siste året deltatt i utarbeiding av en veileder i oppfølging av elever med skolevegning, et prosjekt styrt av PPT i Søgne og Songdalen i samarbeid med begge kommunene, BUP og atferdssenteret i Stavanger.

Kommunen viser til at de er i ferd med å innarbeide det nettbaserte verktøyet «kommunepuls» for bedre å kunne samordne og følge opp skolens målsettinger og resultater fra brukerundersøkelser som grunnlag for et enda bedre forebyggende arbeid.

Skolen skal ha satt seg mål for skolemiljøet

Mål for skolemiljøet framkommer av skolens Handlingsplan mot mobbing.

Skolen skal kunne dokumentere hvordan de evaluerer det arbeidet de gjør med skolemiljøet

For at skolen skal kunne arbeide målrettet, er det nødvendig å evaluere virksomheten med jevne mellomrom for å få kunnskap om hvorvidt det arbeidet som gjøres faktisk er egnet til å nå de målene som er satt. Evalueringen vil kunne gi kunnskap om hvorvidt man er på rett vei eller om det bør foretas justeringer for å kunne utføre arbeidet enda bedre sett i forhold til de kriteriene som er oppsatt for måloppnåelse.

Skolens Handlingsplan mot mobbing inneholder en oversikt over tiltak og arrangementer som skal bidra til å skape et godt læringsmiljø og derigjennom forebygge mobbing. Det framkommer av oversikten hva som skal være målet med arrangementet, når det skal gjennomføres og evalueres og hvem som er ansvarlig for gjennomføring og at evaluering blir foretatt.

Evalueringsrutiner framkommer også for andre forebyggende tiltak som skolen har programfestet, blant annet *klassens tid og økt kontaktlærerressurs*, MOT-prosjektet, Megler-/trivselskorpset, arbeidet med *kjernegrupper*, Manifest mot mobbing kampanje, elevrådsarbeidet, lokal mobbeundersøkelse samt arbeidet med *inkluderende læringsmiljø og analyse av egen virksomhet*.

Skolen skal dokumentere hvordan de skaffer seg kjennskap til den enkelte elevs opplevelse av skolemiljøet

Handlingsplanen mot mobbing inneholder rutine for avdekking av mobbing og krenkelser.

Elevundersøkelsen samt en egen intern undersøkelse om elevenes trivsel skal gjennomføres årlig. I tillegg foreligger rutiner for hvordan elever og voksne skal forholde seg for å gjøre skolehverdagen så trygg og god som mulig.

Temaet mobbing skal i henhold til planen tas opp som sjekkpunkt

- i faste konferansetimer med elever og foresatte
- i faste elevsamtaler
- som tema på foreldremøter
- som tema i skolens brukerutvalg
- i samarbeid med helsesøster, SLT-koordinator, skolens PPT-kontakt og skolens barnevern-kontakt.

Det foreligger egen instruks for inspeksjon (inspeksjonsrutiner).

Helsesøster gjennomfører elevsamtale med alle elevene i 8.klasse, der mobbing også er tema.

Skolen har sosiallærer tilsvarende 4 timer i uka fordelt på to personer. Sosiallærefunksjonen innebærer et helhetlig ansvar for å sørge for at den sosialpedagogiske tjenesten på Tinntjønn fungerer godt. Det foreligger egen arbeidsinstruks for sosiallærers oppgaver.

Rektor viser til at elevsaker og bekymringer er tema på stabsmøte annen hver uke, her kan også andre ansatte melde inn bekymringer. Trinnene tar jevnlig opp elevsaker og drøfter elevmiljøet på sine samarbeidsmøter.

Det er også satt av ekstra tid til kontaktlærere for at de skal kunne gjennomføre tettere oppfølging av elevene gjennom blant annet elevsamtaler.

Skolen skal kunne dokumentere hvordan de følger opp resultatene fra kartlegginger, observasjoner og samtaler.

I henhold til prosedyre for gjennomføring av årlig undersøkelse om mobbing ved skolen (handlingsplanen), skal resultatene fra undersøkelsene drøftes på trinn og presenteres samlet for hele personalet. Trinnene skal komme med forslag til tiltak som deretter skal presenteres for og gjennomføres av personalet.

Saker knyttet til konflikter og krenkende atferd/mobbing tas i henhold til intervjuene opp som mobbesaker tidlig i prosessen. Sosiallærer deltar i oppfølging sammen med kontaktlærer og eventuelt helsesøster.

Sosiallærerfunksjonen omfatter arbeid med kjernegrupper som oppfølgingstiltak, der det også samarbeides med politiet.

Tilsynet er i tillegg forelagt dokumentasjon på hvordan skolen konkret har håndtert og fulgt opp utfordringer i klassemiljø spesielt knyttet til et av trinnene.

Det skal være klart hvem som har ansvaret for å gjennomføre tiltakene knyttet til det forebyggende arbeidet

Det forebyggende arbeidet med elevenes psykososiale miljø gjenspeiles i Tinntjønn skoles Handlingsplan mot mobbing. Her framkommer det konkrete forebyggende tiltak, som for eksempel triathlon, Valentinsfest, First Lego League, ekskursjoner, skidag, overnattingstur på 9.trinn, utstilling av elevarbeider samt turneringer og aktiviteter i friminutt i regi av kroppsøvlingslærer.

Det framkommer av oversikten hva som skal være målet med arrangementet, når det skal gjennomføres og evalueres, og hvem som er ansvarlig for gjennomføring og evaluering.

Skoleledelsen skal være involvert i den daglige gjennomføringen av det systematiske arbeidet

Skoleledelsen får rutinemessig referat fra trinnmøtene og holder seg på denne måten oppdatert på skolens arbeid. I tillegg deltar også skoleledelsen jevnlig på trinnmøter. Rektor deltar på plangruppemøter og stabsmøte og er pådriver når det gjelder arbeidet med elevenes skolemiljø. Rektor deltar også på flere av møtene i elevrådet.

Skolen skal ha definert hva de anser som krenkende atferd og kunne dokumentere hvordan de ansatte, elevene og foreldrene gjøres kjent med hva skolen anser som krenkende atferd.

Mobbing og krenkende adferd er definert i del 1 i revidert handlingsplan mot mobbing.

Det framgår ellers av del 2 av handlingsplanen at mobbing og krenkende atferd skal tas opp i alle faste utviklingssamtaler (foreldrekonferanser), i alle faste elevsamtaler, og i alle faste klasseforeldremøter. Temaet skal også være fast punkt på FAU-møter.

Det framkommer av samtale at foreldre til nye 8. klassinger får utdelt informasjon om retten til et godt skolemiljø gjennom en folder om kapittel 9a.

Det følger av rektors presentasjon på planleggingsdag samt intervjuer og samtaler, at forhold rundt begrepene mobbing og krenkende atferd er tatt opp på fellesmøter i personalet.

Det skal kunne dokumenteres at skolens planer og rutiner etterleves i praksis

Det foreligger ingen egen sjekkliste for kontroll av utført arbeid, men det skrives referat fra trinnmøter som gir kunnskap om hvordan teamene arbeider. Rektor opplyser om at det også gjennomføres skolevandring. Det framkommer også av kommunens kvalitetsplan at skolevandring skal gjennomføres.

Det skal kunne dokumenteres at planene og rutinene evalueres av skolen

På kommunenivå framkommer det i Årshjul for kvalitetsvurdering/-sikring for grunnskolen i Søgne kommune at skolens sosiale læreplan skal evalueres/revideres i februar hvert oddetallsår og at handlingsplan mot mobbing skal evalueres og eventuelt revideres i mars annen hvert år (partallsår).

I skolens handlingsplan framkommer det også at planen skal revideres tilsvarende.

Handlingsplan mot mobbing blir i følge intervjuene også evaluert i forbindelse med trinnmøter.

Fylkesmannens konklusjon

Det er ikke funnet forhold knyttet til Tinntjønn skoles forebyggende arbeid som tilsier pålegg om endring.

3.2 Det individuelt rettede arbeidet ved skolen

Det forebyggende arbeidet må sees i sammenheng med det individuelt rettede arbeidet ved skolen. Det er viktig for oppfyllelsen av kravet i opplæringsloven at de forebyggende tiltakene som blir planlagt, også etterleveres i praksis.

Skolens plikt til å gripe inn når det oppstår forhold som er krenkende for en eller flere elever følger hovedsakelig av § 9a-3 andre og tredje ledd. Opplæringsloven oppstiller særskilte plikter for skolen tilknyttet det psykososiale miljøet og gir eleven/foreldrene særskilte rettigheter i tilknytning til saksbehandlingen ved skolen. Ved å kontrollere hvordan skolene etterlever de konkrete pliktene i § 9a-3 andre og tredje ledd, vil tilsynet kunne bidra til å sikre at skolene i praksis arbeider for å fremme elevenes helse, trivsel og læring.

Rettslige krav

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og alle de ansatte plikter å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven. Reglene presiserer at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer å gjøre undersøkelser, plikt til å varsle skoleledelsen og plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig. Videre er skolen pålagt å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på formøtet og åpningsmøtet.

Dokumentasjon og vurdering

Tilsynet har vurdert følgende punkter knyttet til det individuelt rettede arbeidet ved skolen:

Den lovpålagte handlingsplikten

Skolens ansatte skal ha blitt gjort kjent med sin handlingsplikt og kjenne innholdet i denne Rutinemessig informasjon om handlingsplikten til skolens personale er nedfelt på kommunenivå i «Årshjul for kvalitetsvurdering/-sikring for grunnskolen i Søgne kommune». I skolens handlingsplan mot mobbing er handlingsplikten omtalt og det framkommer også her at planen skal gjennomgås for skolens ansatte ved skolestart hvert år – spesielt med tanke på handlingsplikt og ansvarsfordeling.

Det framkommer av intervjuene at det har blitt informert handlingsplikten i felles møte og at de ansatte kjenner til innholdet.

Skolen skal ha rutiner for hva de skal gjøre når de har mistanke eller kunnskap om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger

Rutiner og prosedyrer er beskrevet i skolens Handlingsplan mot mobbing. Det følger også av intervjuene at dersom lærere oppdager episoder tar de tak i det, men at det noen ganger kan oppleves utfordrende å håndtere. Fylkesmannen har derfor bedt kommunen om å vurdere kompetansetiltak for å sette de ansatte i best mulig stand til å håndtere utfordrende elever.

De ansatte skal undersøke og gripe inn når de har mistanke eller kunnskap om at elever blir utsatt for krenkende atferd.

Fra intervjuer og samtaler følger det at lærere tar tak i krenkende og uakseptabel atferd når de blir vitne til dette. Tilsynet peker i denne forbindelse på viktigheten av at skolen kontinuerlig tilstreber å

utvikle en felles forståelse av hvordan man bør tilnærme seg/håndtere ulike situasjoner, slik at terskelen for inngripen i størst mulig grad blir uavhengig av den enkelte lærerens personlige terskel.

Rutinemessig varsling og oppfølging

Skolen skal ha rutiner for varsling til skoleledelsen

Varslingsrutiner framkommer av skolens handlingsplan mot mobbing.

Skolens ansatte skal ha en felles forståelse av hva det skal varsles om

I revidert handlingsplan mot mobbing for grunnskolen i Søgne er handlingsplikten gjengitt som lovtekst. Definisjoner på mobbing og annen krenkende atferd kommer tydelig fram i planen og danner utgangspunktet for når det i henhold til handlingsplikten er pålagt å varsle skoleledelsen. Kravet til varsling er også gjentatt i planens *prosedyre når mobbing og krenkende atferd skjer*.

Skolens ledelse skal ha rutiner for hvordan varsling skal følges opp

Rutiner for oppfølging er beskrevet i handlingsplanens prosedyrer.

Krav om enkeltvedtak

Skolen skal ha rutiner for å fatte enkeltvedtak når de iverksetter tiltak som er av inngripende karakter og bestemmende for elevens rettigheter og plikter

Rutiner for å fatte enkeltvedtak framkommer av handlingsplanen.

Det skal alltid fattes enkeltvedtak ved skolen dersom foreldre/elever ber om tiltak knyttet til skolemiljøet. I vedtakene skal skolen ta stilling til den enkelte elevens rett etter § 9a-1, det skal skisseres tiltak og opplyses om forvaltningslovens klageregler

Skoleledelsen peker på at de har et sterkt fokus på å oppfylle retten til enkeltvedtak etter henstillinger om skolemiljøet.

Tilsynet har mottatt mal for, og eksempler på, enkeltvedtak fattet etter opplæringsloven 9a-3. I vedtakene er det tatt stilling til retten etter § 9a-1, det er skissert tiltak og det er opplyst om forvaltningslovens klageregler.

Henstillinger skal behandles snarest mulig etter at de har kommet inn til skolen

Det følger av intervju/samtaler at saker blir tatt raskt fatt i når skolen får henvendelser. Det blir også vist til referat fra bekymringsmøte at møtet kom raskt i gang etter en hendelse på bussen.

Foreldre/elev skal informeres om sin rett til å få enkeltvedtak når de gjør en henstilling til skolen, enten henvendelsen er muntlig eller skriftlig

Det framgår av samtaler at alle foreldre får informasjon om retten til enkeltvedtak i forbindelse med oppstartsmøte for 8., 9. og 10. trinn. I tillegg blir foreldrenes rettigheter tatt opp i forbindelse med utviklingssamtaler.

I følge intervjuene blir rektor varslet ved foreldrehenvendelser som dreier seg om elevenes skolemiljø, men at det kan være noe ulik forståelse av hva som skal regnes som en «henstilling». Tilsynet peker derfor på viktigheten av at skolen sørger for at de ansatte gjennomfører felles drøftinger for i størst mulig grad å kunne handle på felles kunnskapsgrunnlag.

Fylkesmannens konklusjon

Det er ikke funnet forhold knyttet til individuelt rettede arbeidet ved Tinntjønn skoles som tilsier pålegg om endring.

3.3 Brukermedvirkning

Opplæringsloven inneholder krav om at elevene og foreldrene skal gis mulighet til å involvere og engasjere seg i arbeidet for et godt psykososialt miljø ved skolen. Et av virkemidlene fra lovgiver for å sikre brukermedvirkning har vært å stille krav til opprettelse av diverse råd og utvalg og å gi disse rådene og utvalgene muligheten til å uttale seg før endelig avgjørelse blir tatt.

Brukermedvirkning er ikke en statisk tilstand som kan oppnås en gang for alle i skolen, det er tvert imot noe det må arbeides kontinuerlig med. Tilhørighet i et sosialt og faglig fellesskap gjennom verdier og virkemiddel som verdsettelse, aktiv deltaking og medvirkning er noe som må gjennomføres kontinuerlig i hverdagen.

Det er "skolen" som skal sørge for at elevene blir engasjert i skolemiljøarbeidet. Skolen i denne sammenheng vil si skoleledelsen, men det er skoleeier som blir ansvarliggjort dersom ikke det er tilrettelagt for at elevene eller deres foreldre blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Rettslige krav

§ 9a-5 fastslår at elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både i planleggingen og i gjennomføringen av det. Ellers er det gitt regler for ulike organ for brukermedvirkning både i § 9a-6 og i kapittel 11. Det fremgår bla at rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og gis en reell mulighet til å uttale seg. Rutiner for å sikre informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollen ved skolen etter § 9a-4.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene på formøte/åpningsmøte (dato).

Dokumentasjon og vurdering

Tilsynet har vurdert følgende punkter knyttet til *brukermedvirkning*:

Skolen skal ha rutiner for å involvere elevene i skolemiljøarbeidet

Elevene involveres hovedsakelig gjennom elevrådsarbeidet. Rektor viser til at han gjennomfører flere møter i året med elevrådet, som også jevnlig blir bedt om å uttale seg i saker som angår skolemiljøet, for eksempel evaluering av ordensreglementet og endring av inspeksjonsrutiner.

Selv om det er stor bevissthet knyttet til bruk av elevrådet ved skolen, mener tilsynet likevel å se at det kan ligge et potensiale i å involvere alle elevene i enda større grad når det gjelder skolens forebyggende arbeid. Elevene kjenner skolemiljøet på kroppen og kan være gode støttespillere i det forebyggende arbeidet dersom de gis ansvar, spesielt i forbindelse med gjennomføring av ulike tiltak.

Skolen skal ha rutiner for å holde råd/utvalg orientert om forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet.

Det foreligger ikke en egen skriftlig rutinebeskrivelse for saker som skal behandles i de ulike rådene/utvalgene. Intervju/samtaler gir likevel inntrykk av at skolen er flink til å informere råd og utvalg om saker av betydning og det framkommer av referatene at skoleledelsen orienterer om viktige saker som angår skolemiljøet.

Det skal være opprettet skolemiljøutvalg (SMU), samarbeidsutvalg (SU) med lovmessig sammensetning. I skolemiljøutvalget skal brukerne være i flertall.

Det er opprettet skolemiljøutvalg og samarbeidsutvalg med lovmessig sammensetning.

Det skal være opprettet elevråd og et foreldreråd med arbeidsutvalg (FAU)

Skolen har opprettet elevråd og FAU.

Det skal avholdes jevnlig møter i de respektive brukerorganene

Møtevirksomhet er dokumentert gjennom tilsendte referater.

Skolemiljø saker skal være tatt opp i de respektive råd/utvalg.

Skolemiljø saker er synlige i referat fra råd og utvalg, men er framstilt hovedsakelig som informasjon og referatsaker. Tilsynet etterlyser i så måte større grad av systematikk med hensyn til å trekke alle råd og utvalg med i kontinuerlig arbeid med skolemiljøet, som reelle samarbeidspartnere. Det er dokumentert gjennom referat at skolemiljø saker er behandlet i skolemiljøutvalget.

Når det gjelder elevrådet, viser referatene ingen sakstemaer om hvordan elevrådet generelt kan bidra til å skape et miljø uten krenkende atferd. Sakene omhandler hovedsakelig saker der elever ønsker flere aktiviteter eller ordninger. Det framkom også uklart i hvilken grad elevrådet har vært involvert i evalueringer etter undersøkelser om skolemiljøet og utforming av oppfølgingstiltak etter at undersøkelser er publisert.

Tilsynet peker på at elevrådet kan være en sterk og god samarbeidspart i arbeidet mot mobbing, dersom det gis mulighet til å arbeide mer målrettet med dette i rådet. Gjennom elevrepresentantenes arbeid i klassemøter kan alle elevene involveres.

Rådene og utvalgene skal ha en reell mulighet til å uttale seg i de saker de blir forelagt

Av intervjuer og samtaler kommer det fram at det gis reelle muligheter til å uttale seg når saker løftes fram og at skoleledelsen er lydhør for det som presenteres. Tilsynet vil likevel anbefale at bevisstheten rundt muligheter til å støtte skolen i arbeidet med et godt skolemiljø med fordel kan økes, og spesielt når det gjelder arbeidet i elevrådet.

Fylkesmannens konklusjon

Det er ikke funnet forhold knyttet til brukermedvirkning ved Tinntjønn skoles som tilsier pålegg om endring.

Vedlegg:

1. Oversikt over innsendt dokumentasjon
2. Oversikt over de som er intervjuet
3. Rettslige krav

Vedlegg 1   Oversikt over innsendt dokumentasjon

Dokumentasjon på skoleeiernivå – innsendt i forkant av tilsynet:

- Pedagogisk utviklingsplan for Søgne kommune 2010-13
- Søgne kommunes manifest mot mobbing 2011-14
- Kommunalt ordensreglement
- Kommunalt årshjul ift. oppfølging av opplæringsloven § 13-10 – forsvarlig system
- Eksempel på tilbakemelding fra skoleeier på enkeltvedtak etter 9a
- Presentasjon fra analysekursene i kommunal regi - Hvordan forstå og bruke Elevundersøkelsen
- Oppsett for Skoledialogen 2012/13 - Skoleeiers årlige styringsdialog med hver enkelt skole
- Rutiner for skoleeiernivå ved direkte henvendelser fra foresatte som gjelder § 9a-3

Dokumentasjon på skolenivå – innsendt i forkant av tilsynet:

- Handlingsplanen mot mobbing, inkl. skolens egen del om forebyggende tiltak
- Lokalt tillegg til kommunalt ordensreglement – Tinntjønn skole
- Pedagogisk utviklingsplan 2010-13
- Oversikt over Tinntjønn skoles råd og organer 2012/13
- Eksempel på innkalling/saksliste på foreldremøte våren 2012
- Invitasjon til foreldrekurs i anerkjennende kommunikasjon våren 2012
- Orientering til foresatte om tiltak for læringsmiljøet på 9.trinn, januar 2012
- Referat fra elevråd, våren 2013
- Oppfølging av SAU og Skolemiljøutvalg
- Lokal spørreundersøkelse om mobbing
- Inspeksjonsrutiner
- Rutiner for fastsetting av karakter i orden og oppførsel
- Kontrakt for bruk av skolens datautstyr
- Referat fra Samarbeidsutvalget 31.10.12
- Referat fra Samarbeidsutvalget 13.02.13
- Referat fra samarbeidsutvalg 24.04.13
- Møteinnkalling til Samarbeidsutvalg 31.10.12
- Referat fra skolemiljøutvalg 05.09.11
- Eksempler på utfylte enkeltvedtak, 3 stk

Dokumentasjon gitt i tilsynet:

- Presentasjon, foreldremøte høst 2012
- Presentasjon, ekstra foreldremøte 8CD vår 2012
- Foreldrekonferanse u-skole skjema 2012
- Inspeksjonsrutiner ved Tinntjønn skole 2013
- Kontaktlærerinstruks 2013
- Presentasjon, møte med nye foreldre for 8.trinn
- Presentasjon, planlegging av skoleåret 2013-14
- Instruks for rådgiver 2013
- Instruks for sosiallærer 2013
- Mal - spørreundersøkelse om mobbing
- Eksempel på ukeplan med sosialt mål
- Veileder mot alvorlig skolefravær
- Ordens- og oppførselsreglement for Tinntjønn skole
- Årshjul for vår 2013
- Referater fra møter i FAU – 13.11.12, 05.02.13 og 23.04.13

Dokumentasjon gitt etter foreløpig rapport:

- Del to i revidert handlingsplan
- Referat fra KFU-møte 15.03.11
- Referat fra KFU-møte 17.04.13
- Referat fra møte i skolemiljøutvalg 091013
- Rektor sin presentasjon på planleggingsdager i august 2013
- Revidert HANDLINGSPLAN MOT MOBBING fra h 2013
- Revidert mal for enkeltvedtak etter kap 9a
- Årshjul for kvalitetsvurdering for grunnskolen i Søgne kommune
- Vedtekter for kommunalt foreldreutvalg KFU

Vedlegg 2   Oversikt over de som er intervjuet

Assistenter:

Hjørdis Aga
Ingeborg Repstad
Anne May Ribe

Kontaktlærere:

Tove Nordbø Knutsen
Anne Caroline Bakken
Tonje A. H. Thorbjørnsen

Sosiallærer:

Solveig Sangvik

Helsesøster:

Sølvi Merete Ljones

Avdelingsledere:

Gyro Birkeland
Jørn Lauvslund (avdelingsleder og sosiallærer)

Rektor:

Jarle Langeland

Det er i tillegg gjennomført samtaler med elever og foreldre:

Fra Fylkesmannen:

Tor Øyvind Endresen og Elisabeth Attramadal (tilsynsansvarlig)

Vedlegg 3   Rettslige krav

1 Det forebyggende arbeidet

§ 9a-4, Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane(internkontroll)
Skolen skal drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

§ 9a-3 første ledd, Det psykososiale miljøet
Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Det systematiske skolemiljøarbeidet skal sikre at elevenes rett blir oppfylt ved at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø. Det avgjørende er at skolemiljøarbeidet er egnet til å sikre elevene et godt psykososialt miljø, og at brudd på retten til et godt miljø blir oppdaget og håndtert på en effektiv måte.

Formålet med skolens plikter etter § 9a-4 er å sikre at uønsket/krenkende atferd blir oppdaget og håndtert tidlig. Dette betyr at skolen må ha rutiner for å kartlegge skolemiljøet og den enkelte elevens opplevelse av det psykososiale miljøet.

En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen overfører kravene i kapittel 9a til konkrete mål og handlinger. Skolen må ha planer og rutiner for hvordan elevenes rett skal oppfylles.

Skolen blir i § 9a-4 pålagt å arbeide aktivt, systematisk og kontinuerlig slik at kravene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at skolen skal arbeide etter et "føre var" – prinsipp, og forebygge brudd på eleven sin rett etter § 9a-1. Skolen kan ikke være passive og avvente at en situasjon oppstår, for eksempel at læreren ser mobbing, eller at noen klager på forholdene. Med kontinuerlig mener en at det systematiske arbeidet må være gjennomgående i skolens arbeid, og ikke bare noe som blir gjort når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av hvert skoleår. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele skoleåret. Et anti-mobbeprogram eller en perm med internkontrollrutiner som står i en hylle, er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravet til systematisk arbeid.

Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutinen må være innarbeidet og må følges av personalet når det arbeides med saker som omhandler det psykososiale miljøet til elevene.

Skoleledelsen har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

Skolen må for å oppfylle kravet til internkontroll:

- Sette seg konkrete mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet
- Arbeide systematisk og planmessig for å nå målene og forebygge problem
- Ha rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det, herunder rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp og kontrollere at rutinen etterlevs.

Skolen må kunne dokumentere at de har et system for internkontroll. Internkontroll innebærer å overføre kravene i lov og forskrift til konkrete mål for skolemiljøet, kartlegge utfordringer, planlegge og iverksette tiltak for å nå målene. Skolen må dokumentere at dette er etablert, og at det faktisk blir fulgt opp.

I tillegg til det som blir dokumentert skriftlig, må skolen kunne vise at:

- internkontrollen dekker alle reglene i kapittel 9a
- alle ansatte utfører pliktene de har etter loven og kjenner interne mål, rutiner/ planer
- de ansatte har tilstrekkelig kompetanse om skolemiljøarbeidet og håndtering av utfordringer og hendelser som omhandler skolemiljøet
- skolen har tiltak for å fremme skolemiljøet og forebygge, avdekke og håndtere krenkelses
- tiltakene blir iverksatt og planer og rutiner etterleves i praksis
- ledelsen er aktivt med i arbeidet med skolemiljøet/ internkontrollen

I det systematiske arbeidet med det psykososiale miljøet må også andre regler i opplæringsloven tas med. For det første må skolen kartlegge kravene til brukerorgan i kapittel 11. Et sentralt organ i det systematiske arbeidet er skolemiljøutvalget.

Ordensreglementet ved skolen er et sentralt virkemiddel i arbeidet med skolemiljøet, og skolen må sørge for at dette er integrert i skolemiljøarbeidet/ internkontrollen. Et system for skolemiljøet som ikke blir sett i sammenheng med ordensreglement er ikke helhetlig nok. I tillegg må skolen trekke inn vurderinger i orden og oppførsel etter forskrift til opplæringsloven § 3-5.

2 Det individuelt rettede arbeidet

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og de ansatte har alle en plikt til å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven.

- Handlingsplikten etter § 9a-3 andre ledd
- Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre som enkeltvedtak etter § 9a-3 tredje ledd

Handlingsplikten

Opplæringsloven § 9a-3 andre ledd – plikten til å undersøke, varsle og gripe inn

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskiminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Regelen fastslår at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer

- plikt til å foreta undersøkelser
- plikt til å varsle skoleledelsen og
- plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig

Handlingsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen ved at de har et ansettelsesforhold/ en arbeidsavtale med skoleeier. I forarbeidene til loven³ er det uttalt at "ansatte" i praksis ofte vil være lærere og miljøarbeidere, men at plikten også gjelder annet personale. I tillegg til undervisningspersonalet ved skolen kan dette for eksempel være vaktmester, assistenter, kontor- og renholdspersonalet.

Den ansattes handlingsplikt gjelder fra når han / hun får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. "Kunnskap om" innebærer at den ansatte faktisk vet at en elev blir utsatt for uakseptabel atferd fra elever, lærer, eller andre ved skolen. En del av

³ Jf. Ot.prp.nr 72(2001-2002)

handlingsplikten er plikten til å undersøke om eleven faktisk har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger, og få klargjort hva som faktisk har skjedd. Handlingsplikten gjelder også dersom den ansatte får mistanke om at en elev er utsatt for ord eller handlinger. Det er altså ikke nødvendig med faktisk kunnskap for at handlingsplikten blir gjeldende.

Den ansatte må når han/hun får kunnskap eller mistanke om krenkende atferd, vurdere hva som blir neste steg. Skoleledelsen skal varsles, og i noen tilfeller har den ansatte plikt til å gripe inn. Dette må vurderes konkret i den enkelte situasjonen. I akutte situasjoner, for eksempel når elever slåss eller en overhører krenkende ord til en elev, er det naturlig å gripe inn straks og undersøke nærmere i etterkant hva som faktisk skjedde.

Det følger av § 9a-3 andre ledd at etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet frem til at dette er forhold som bør følges opp, skal skoleledelsen informeres. Skoleledelsen plikter å sikre at alle saker de blir varslet om og blir fulgt opp. Ansatte som varsler etter § 9a-3 andre ledd skal tas på alvor. Skolen, ved skoleledelsen, plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette og sette i verk egne tiltak.

Skolen med alle sine ansatte må ha en felles forståelse av når det skal varsles, og hvordan varslingen skal skje. På samme måte må alle ved skolen ha et avklart forhold til terskelen for å gripe inn. Disse avklaringene og rutinene for dette må innarbeides i internkontrollen etter § 9a-4.

Det er ikke noe krav i § 9a-3 andre ledd om at skolen skal fatte enkeltvedtak når det blir iverksatt tiltak etter egne initiativ. Dette skiller seg fra når en elev eller forelder ber om tiltak, jf § 9a-3 tredje ledd. At det ikke må fattes enkeltvedtak tar likevel ikke fra skolen ansvaret for å følge opp saken på en formålstjenelig måte.

I noen tilfeller vil tiltakene skolen iverksetter, likevel kreve at det blir fattet enkeltvedtak. For enkelte tiltak er det fastsatt eksplisitt i opplæringsloven eller forskrift til denne at avgjørelsen er et enkeltvedtak. Eksempel på dett er bortvisning etter opplæringsloven § 2-10 og skolebytte etter opplæringsloven § 8a-1 tredje ledd. Ellers er det definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningslovens § 2 sett i sammenheng med karakteren av tiltaket som er avgjørende for om reglene om enkeltvedtak skal benyttes. Samtidig har skolen et visst handlingsrom knyttet til ordensreglement og opplæringsmessige tiltak. Dette er mindre inngripende tiltak som blir gjort for å gjennomføre opplæringa.

Det skriftlige, som enkeltvedtaksformen gir, er viktig for skolens dokumentering av at de har grepet inn og forsøkt å sikre elevens rett etter § 9a-1.

Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre

Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd – Eleven/ foreldra sin rett til å be om tiltak og saksbehandlinga ved skulen

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot kjenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Skolen er pålagt gjennom § 9a-3 tredje ledd å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Dersom det foreligger en slik anmodning, må skolen snarest mulig ta stilling til om elevens rett er oppfylt, og eventuelt hvilke tiltak som skal iverksettes. Det blir understreket at skolen alltid skal fatte enkeltvedtak når elever/foreldre anmoder om tiltak som omhandler det psykososiale miljøet. Skolen har altså en vedtaksplikt. Dersom skolen ikke oppfyller plikten til å fatte enkeltvedtak i saken, kan foreldrene/eleven likevel klage som om det var fattet enkeltvedtak.

Anmodninger fra elever og foreldre trenger ikke være skriftlige. Skolen må også ta stilling til muntlige henstillinger. Skolen kan ikke avvise en anmodning fordi den ikke er skriftlig eller unnlate å

oppgi hvilke tiltak eleven eller foreldrene ønsker. Skolen kan heller ikke kreve at eleven/foreldrene må levere en skriftlig henvendelse. Dersom skolen er i tvil om en anmodning fra eleven/foreldre er en anmodning etter § 9a-3 tredje ledd, må skolen avklare dette. Skolen har en veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. En del av dette vil være å informere eleven/foreldrene om rettighetene etter kapittel 9a og avklare om en anmodning fra en elev eller foreldre om det psykososiale miljøet er en anmodning om tiltak. Den som tar imot anmodningen, plikter også å informere om retten til å be om tiltak og klageretten etter § 9a-3 tredje ledd. alle anmodninger, også muntlige, skal tas på alvor og undersøkes. Dette er en del av skolens undersøkelsesplikt etter forvaltningsloven § 17.

Anmodninger skal normalt rettes til skoleledelsen ved rektor, men anmodninger kan også rettes til lærere og andre ansatte. Dersom anmodningen blir rettet til en lærer, må han/hun vurdere hva anmodningen gjelder og om det er noe som kan og bør løses innenfor klassen. Lærerens vurdering vil være viktig når det skal avgjøres hvilke tiltak som eventuelt skal inn i enkeltvedtaket.

Uavhengig av om anmodningen kan løses innefor klassen, skal den viderebringes til skoleledelsen. En anmodning fra elever/foreldre skal aldri stoppes på klassenivå. Dette har sammenheng med kravet i § 9a-3 tredje ledd første punktum om at alle tilfeller der det blir bedt om tiltak i forbindelse med det psykososiale miljøet, skal behandles som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Regelen fastslår også at saken skal behandles "snaest mulig", og dersom det ikke er fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven "innen rimelig tid", kan eleven/foreldrene klage som om skolen har fattet enkeltvedtak. En klage skal alltid sendes til det forvaltningsorgan som har eller skulle ha fattet enkeltvedtak i første instans. Det vil si at klagen skal sendes til skolen. Fylkesmannen er klageinstans, men før klageinstansen kan ta saken til behandling, må skolen eller skoleledelsen se på saken på nytt, og eventuelt forberede saken for fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 33.

Ellers inneholder ikke opplæringsloven kapittel 9a krav til saksbehandling. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven gjelder for saker etter § 9a-3. Dersom skolen ikke behandler noe som er ment som en anmodning, er dette alvorlig og kan få konsekvenser, bla etter straffebestemmelsen i § 9a-7.

3 Brukermedvirkning

Elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både ved planleggingen og ved gjennomføringen av det, jf. § 9a-5. Her fremkommer det i første ledd:

§ 9a-5 første ledd – Elevdeltaking i skolemiljøarbeidet

Elevene skal engasjeres i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Dette innebærer at elevene skal tas med i skolens arbeid med å oppfylle kravene i kapittel 9a. Dette kan for eksempel være deltaking når skolen lager ordensreglement, deltaking i gjennomføring av enkel målinger osv. Det er skoleeiers ansvar at elevene blir involvert i skolemiljøarbeidet.

I forarbeidene er det vist til at det er viktig i seg selv at elevene kan få oppleve å bli hørt, og for skolen vil det være lettere å planlegge og å gjennomføre tiltak i samarbeid med elevene og de foresatt.

Elevenes deltaking i skolemiljøarbeidet skal være sikret i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.

I lovens § 9a-6 og kapittel 11 er ulike organ for brukermedvirkning regulert. De rådene og utvalgene opplæringsloven stiller krav til at skolen skal opprette er:

- Elevråd – jf. § 11-2/11-6
- Foreldreråd og FAU – jf. § 11-4
- Samarbeidsutvalg/skoleutvalg – jf. § 11-1
- Skolemiljøutvalg – jf. § 11-1a

Rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og en reell mulighet til å kunne uttale seg, jf. § 9a-6.

§ 9a-6 – informasjonsplikt og uttalerett

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpande underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snrast mogleg varslast om det.

Rutiner for å sikre at informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.

Fra: Attramadal, Elisabeth[fmvaeat@fylkesmannen.no]
Dato: 24.01.2014 13:28:46
Til: Postmottak
Kopi: Skaar, Gunnar; Endresen, Tor Øyvind
Tittel: Oversendelse av endelige tilsynsrapporter

Vedlagt oversendes tilsynsrapporter etter tilsyn i 2013 med Søgne kommune på temaet skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø.

Dokumentet sendes kun elektronisk

Henvendelser bes rettet til: fmvapostmottak@fylkesmannen.no

Med hilsen

Elisabeth K. Attramadal

seniorrådgiver

Fylkesmannen i Vest-Agder

Utdanningsavdelingen

tlf. 38 17 62 64 / mob. 911 86 146

www.fylkesmannen.no/va